

PETAR VUČKOVIĆ

PRILOG SEMANTIČKOJ ANALIZI IMENICA
U SRPSKOHRVATSKOM JEZIKU

1.0 Značenje imenica može da se proučava na više načina. Jednu mogućnost za semantički opis imenica, kao i leksike uopšte, pruža i metod komponencijalne analize (KA)¹. U osnovi ovog pristupa proučavanju leksike leži uverenje njegovih zagovornika da značenja reči nisu monolitne celine, već skupovi komponenti. Polazeći od ove pretpostavke, semantičari nastoje da utvrde koje su komponente (semantički »atomi« koji predstavljaju nedeljiva jezgra značenja) neophodne za definisanje osnovnih dimenzija značenja leksičkih jedinica i konstantnih semantičkih relacija koje ih spajaju.

Istorija razvoja različitih verzija KA duga je preko dvadeset godina.² Bez obzira na sva ograničenja ovog metoda i oprečna mišljenja o njegovoj adekvatnosti, mi smatramo da KA još uvek može da predstavlja koristan instrument za semantičku analizu.

Semantičke komponente ponikle u *lingvistici* bazirane su na pojmovnom značenju i kao takve treba da reflektuju isključivo lingvističku kompetenciju govornika prirodnih jezika. Semantičari-lingvisti smatraju, naime, da pojmovno značenje predstavlja srž sadržaja leksičkih jedinica, pa iz tog razloga treba da bude u centru semantičkih istraživanja.

U okviru ovog, nesumnjivo ograničenog viđenja semantike, značenja se svode na »pojmove predstavljene semantičkim komponentama«. Pojmove treba shvatiti kao apstraktne entitete koji predstavljaju elemente objektivnog sadržaja misaonog procesa, nezavisne od subjektivnog mišljenja, odnosno ličnog iskustva pojedinaca.³ Semantičke komponente su, sa druge strane, teorijski konstrukti/formalni elementi koji služe da predstavljaju pojmove/konstituente značenja leksičkih jedinica. Drugim rečima, semantičke komponente nisu elementi rečnika nekog prirodnog jezika, nego sastavni delovi »teorijskog« rečnika kroz koje se reflektuje deo intuitivnog semantičkog znanja govornika prirodnih jezika.

¹ Ovaj rad predstavlja donekle skraćenu verziju referata podnetog na XVIII godišnjem skupu Evropskog lingvističkog društva (Societas Linguistica Europaea) u Toledu, septembra 1985. godine.

² Podsetimo da su problem komponencijalne analize proučavali Hjelmslev, Birviš, Kac, Lejkof, Mekoli, Lič, Lajonz, Nilzenovi, Lipka i mnogi drugi.

³ Vezu pojmova i komponenti razmatrao je Kac (J. J. Katz, 1972:37—38).

Ovakav pristup semantičkoj analizi leksike podrazumeva da (1) svi pojmovi mogu da se razlože na sastavne delove i predstave na adekvatan način i da (2) semantički leksikon, sačinjen od semantičkih komponenti, može da reflektuje opštu povezanost svih leksičkih jedinica u bilo kom prirodnom jeziku, a ukoliko se ispostavi da ove komponente imaju univerzalnu vrednost, onda će biti moguće konstruisati i univerzalni leksikon koji bi važio za sve jezike.

Pokazalo se, međutim, da je lingvistička verzija KA ograničenog dometa i da semantičke komponente bazirane isključivo na pojmovnom značenju mogu na adekvatan način da pokriju samo određene segmente leksike prirodnih jezika (prevashodno one skupove leksičkih jedinica koji leže u susednim »semantičkim poljima«). Rešenje za »univerzalni leksikon« ni izdaleka nije na vidiku, a pitanje formalne aparature, koja je neophodna za ovakav metod analize, takođe ostaje otvoreno.

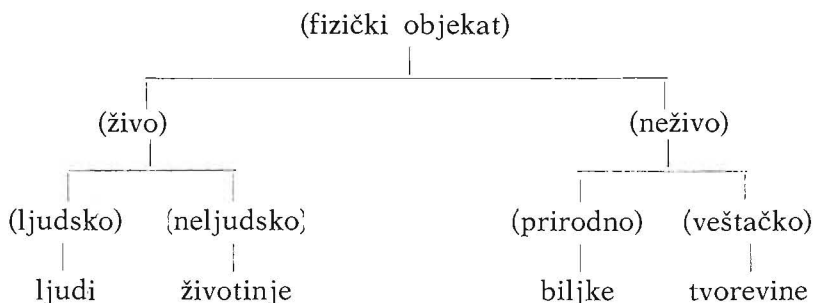
Semantičke komponente koje nudi *psiholingvistika*, sa svoje strane, koncipirane su u sklopu šireg viđenja semantike, pa kao takve mogu da pokriju širi prostor leksike prirodnih jezika. Reč je o tzv. »prototipskim« komponentama koje su bazirane na kognitivnom i referencijalnom značenju.⁴ Kroz ovaj tip komponenti se reflektuje način na koji ljudi percipiraju objektivnu stvarnost i organizuju svoje iskustvo. Psiholingvisti ističu, naime, da ljudi vrše kategorizaciju entiteta koji ih okružuju kroz »prototipove«, odnosno »tipične primerke«. Kroz »prototipske« karakteristike se procenjuje, pre svega, koji entiteti ulaze (ili ne ulaze) u okvir određene kategorije. Na osnovu ovih karakteristika, isto tako, pruža se mogućnost i za rangiranje članova u okviru date kategorije prema stepenu njihove sličnosti sa zamišljenim prototipom. U odnosu na »lingvističke« komponente, »prototipske« komponente karakteriše veća sveobuhvatnost leksičkih jedinica i viši stepen empirijske adekvatnosti.

Polazeći od pretpostavke da je za semantički opis leksike jedan tip komponenti nedovoljan, kao i od našeg uverenja da je oštro razdvajanje lingvističkog od ekstra-lingvističkog znanja neopravdano (ukoliko je to uopšte i moguće), naša analiza će biti bazirana na nekoj vrsti integriranih principa koji leže u osnovi oba navedena metoda KA.

2.0 Za predmet naše analize odabrali smo skup imenica koje pokrivaju »fizičke objekte«. U okviru ovog skupa imenica razmotrićemo četiri podskupa, i to imenice koje označavaju (1) ljude, (2) životinje, (3) biljke i (4) čovekove tvorevine. Ključna komponenta koja leži u osnovi sadržaja ovog skupa bila bi (+ fizički objekat). Ostale komponente, koje su neophodne za semantički opis odabranih imenica, bile bi (+ živo), (+ neživo), (+ ljudsko), (+ neljudsko), (+ prirodno) i (+ veštačko), ili, svedeno na binarne dimenzije, ($\pm$ živo), ($\pm$ ljudsko) i ($\pm$ prirodno).

Semantički sadržaj imenica ovog skupa, sagledan u svetlu navedenih komponenti, može da se predstavi sledećim grafikom:

⁴ Posebno značajan doprinos proučavanju »prototipskih« komponenti dala je Rošova (E. Rosch).

Ova »mreža« komponenti pokazuje da su imenice sa osnovnim obeležjem (+ fizički objekat) locirane u dva semantička prostora: u jednom se nalazi skup imenica koje spaja komponenta (+ živo), a razdvajaju komponente (+ ljudsko) i (+ neljudsko), a u drugom, skup imenica koje spaja komponenta (+ neljudsko), a razdvajaju komponente (+ prirodno) i (+ veštačko). Sedam navedenih komponenti, drugim rečima, pokrivaju osnovne dimenzije značenja imenica koje označavaju *ljude*, *životinje*, *biljke* i *tvorevine*.

3.0 Skup komponenti (+ živo), (+ ljudsko) i (+ neljudsko) leži u osnovi značenja imenica koje se odnose na *ljude* i *životinje*. Uz pomenute komponente, ova dva skupa imenica povezuju i komponente (+ muško) i (+ žensko), odnosno ($\pm$ muško), kroz koje se reflektuje pol, i (+ odrastao) i (+ dete/mladunče), odnosno ($\pm$ odrastao), kroz koje se reflektuje zrelost/doba starosti. Prema tome, osnovne dimenzije značenja koje karakterišu sadržaj imenica ova dva skupa bile bi: (+ živo), ($\pm$ muško) i ($\pm$ odrastao).

U cilju ilustracije primene KA u proučavanju imenica koje označavaju LJUDE ograničićemo se na dva skupa imenica: (1) muškarac, žena, dečak, devojčica i (2) otac, majka, sin, ćerka.

Prvi skup imenica karakterišu komponente (+ živo), (+ ljudsko), ($\pm$ muško) i ($\pm$ odrastao). Pomoću navedenih komponenti može se formalizovati leksikon za ovaj skup imenica:

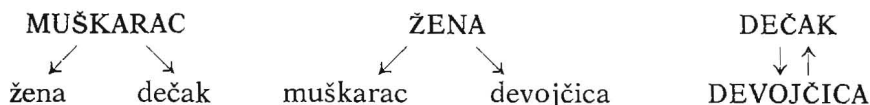
- (+ živo) + (+ ljudsko) + (+ muško) + (+ odrastao) : muškarac
- (+ živo) + (+ ljudsko) + (— muško) + (+ odrastao) : žena
- (+ živo) + (+ ljudsko) + (+ muško) + (— odrastao) : dečak
- (+ živo) + (+ ljudsko) + (— muško) + (— odrastao) : devojčica

Ukoliko se izostave redundantne komponente (+ živo) i (+ neljudsko), onda postaje očigledno da ove imenice oponiraju kroz dve binarne komponente ($\pm$ muško) i ($\pm$ odrastao). Na bazi ovih opozicija može da se postavi sledeća matrica:

	(+muško)	(—muško)	(+odrastao)	(—odrastao)
muškarac	+		+	
žena		+	+	
dečak	+			+
devojčica		+		+

Ova matrica ukazuje i na specifičnu povezanost imenica unutar ovog skupa:

muškarac je, naime, vezan sa imenicom *žena* preko komponente (+ odrastao), a sa imenicom *dečak* vezuje ga komponenta (+ muško); *žena* je spojena sa imenicom *muškarac* komponentom (+ odrastao), a sa imenicom *devojčica* preko komponente (— muško); imenice *dečak* i *devojčica* spaja komponenta (— odrastao). Sa druge strane, imenice *muškarac* i *devojčica*, odnosno *žena* i *dečak* ne spaja ni jedna od pomenutih komponenti.

Za adekvatan opis drugog skupa imenica neophodno je uvesti još jedan tip komponenti. Reč je o tzv. »relacionim« komponentama pomoću kojih se utvrđuje *smer* relacija koje povezuju određene imenice.

Osnovne sadržaje značenja imenica *otac*, *majka*, *sin* i *ćerka* karakterišu komponente (+ roditelj), (+ dete), (+ muško) i (+ žensko), odnosno ($\pm$ roditelj) i ($\pm$ muško). Međutim, putem predloženih binarnih komponenti ne može se na adekvatan način predstaviti semantička povezanost imenica unutar ovog skupa:

(+ roditelj) + ($\pm$ muško) : otac/majka
 (— roditelj) + ($\pm$ muško) : sin/ćerka

Za adekvatan semantički opis ovog skupa, naime, potrebno je uzeti u obzir i karakteristiku »pripadnosti«, budući da su i roditelji i deca uvek »nečiji« tj. uvek je »neko nečiji roditelj«, odnosno uvek je »neko nečije dete«. U semantičkom opisu ovih imenica, prema tome, figuriraju dve varijable (x, y), povezane relacionom komponentom »roditelj«. To je dvo-smerna relacija koja može da se predstavi strelicama tipa $\rightleftarrows$:

$x \rightarrow$ »roditelj« y
 $x \leftarrow$ »roditelj« y⁵

Prva formula označava da je »neko x roditelj nekog y«, a druga da je »neko y dete nekog x«. Relacija » $\rightleftarrows$ « (sa varijablama x, y) može da se realizuje kroz leksičke jedinice *roditelj* (otac : majka) ili *dete* (sin : ćerka).

⁵ Prema Liču (G. Leech, 1981:103).

Semantika imenica ovog skupa može da se formalizuje i na sledeći način:

x roditelj y + x muško : otac
 x roditelj y + x žensko : majka
 y dete x + y muško : sin
 y dete x + y žensko : ćerka

Ovaj tip formalizacije može da se primeni i na imenice koje označavaju i druge članove porodice. Na primer, semantička struktura imenica *brat* i *sestra* može da se predstavi ovako:

A + B roditelj x + y + x muško : brat
 A + B roditelj x + y + x žensko : sestra

Varijable A i B se odnose na roditelje, a x i y na braću, odnosno sestre.

Poznato je da terminologija koja označava srodstvo može da varira od jezika do jezika. Interesantno je primetiti da u našem jeziku za očevog i majčinog brata koristimo dve reči (*stric* i *ujak*), a za očevu i majčinu sestru samo jednu (*teška*). Ove i slične specifičnosti svakako će se reflektovati i na formalizaciju semantike ove vrste imenica.

Sumirajući semantičku analizu ova dva skupa imenica koje označavaju *ljude* primenom metoda KA, možemo reći da komponente tipa (+ živo), (+ ljudsko), ($\pm$ muško) i ($\pm$ odrastao) i dvosmerna relaciona komponenta » $\overleftrightarrow{z}$ roditelj x, y« na zadovoljavajući način pokrivaju njihove osnovne dimenzije značenja.

4.0 Sadržaj imenica koje označavaju ŽIVOTINJE karakterišu, pre svega, komponente (+ živo) i (+ neljudsko). U analizi jednog broja imenica ove vrste mogu da se primene i komponente ($\pm$ muško) i ($\pm$ odrastao), kao što je to slučaj sa skupovima konj : kobila : ždrebe ili bik : krava : tele. Međutim, za semantički opis većine imenica koje označavaju *životinje* mnogo su adekvatnije »prototipske« komponente, kroz koje se reflektuje naša kognitivna sposobnost za kategorizaciju. Kao što je već rečeno, za ovakav pristup semantičkoj analizi neophodno je uzeti u obzir i određene (ekstra-lingvističke) karakteristike entiteta koje date imenice označavaju.

Imenica *pas*, na primer, može da se sagleda u sklopu dihotomije »ljudsko« : »neljudsko« i binarnih komponenti ($\pm$ živo), ($\pm$ muško) i ($\pm$ odrastao), ali i kroz hijerarhiju tipa rod : vrsta : podvrsta, kao »sisar« : »pas« : »vučjak«, »šarplaninac«, »lovački pas« itd. Očigledno je da u ovakvom pristupu dolazi do mešanja čovekovog (isključivo) lingvističkog i opšteg (ekstra-lingvističkog) znanja, što se ne uklapa u »čist« metod KA na kome se baziraju »lingvističke« komponente. Hijerarhijski pristup, sa svoje strane, ima svoje psihološko opravdanje kao jedan od mogućih načina za opis »semantičke memorije«. U konkretnom slučaju, reč je o segmentu memorije u kome su smešteni sadržaji koji se odnose na živo-

tinjski svet, a pomoću kojih se iskazi tipa »Pas je životinja« ili »Pas nije životinja« (kao i mnogi drugi) verifikuju kao istiniti ili lažni.

Grafik semantičko-taksonomske hijerarhije za imenicu *pas* izgledao bi ovako⁶:

Ovako viđena hijerarhija sadržaja imenice *pas*, koja je po mišljenju psiholingvista uskladištena u »semantičku memoriju« govornika prirodnih jezika, omogućava predikciju (i verifikaciju istinitosti) iskaza kao što su:

Vučjak je pas
 Vučjak je sisar
 Vučjak je životinja

i njima sličnih. Međutim, i ovaj opis semantičke strukture imenica koje označavaju životinje ima nedostataka. Osnovni nedostatak hijerarhijskog pristupa leži u njegovoj nedovoljnoj diskriminativnosti u odnosu na specifičnost karakteristika mnogočlanih kategorija. Razmotrimo u tom smislu skupove imenica koji ulaze u okvir kategorija »ptice«, odnosno »ribe«. Na osnovu globalnih karakteristika, kategorijom »ptice« obuhvaćeni su i vrapci i slavuji, i kokoške i guske, i nojevi i pingvini. Nesumnjivo je, međutim, da pomenuti članovi ove kategorije pokazuju različite stepene sličnosti u odnosu na zamišljeni model »tipične ptice«. Ukoliko bismo pokušali da izvršimo rangiranje članova ove kategorije prema stepenu njihove sličnosti sa prototipom »ptica«, onda bi vrabac ili slavuj zauzeli daleko viša mesta na »skali tipičnosti« od kokoške ili noja. Članovi skupa koji ulaze u okvir kategorije »ptica«, znači, mogu da variraju od (veoma) tipičnih do (krajnje) atipičnih u odnosu na zamišljeni prototip. »Skala tipičnosti« za ovu kategoriju (kao i mnoge druge) može da se utvrdi putem procene odgovarajućih test-rečenica od strane informanata. Sledeći primeri mogu da posluže kao test-rečenice za ovu kategoriju:

Ptica leti
 Ptica peva
 Ptica živi na drvetu

⁶ Bazirano na analizi Klarkovih (H. Clark and E. Clark, 1977:463).

a putem zamene kategorijalnog naziva (ptica) nazivima pojedinih članova ove kategorije, utvrđujemo stepen njihove sličnosti sa datim prototipom. Nema sumnje da informanti neće reagovati na isti način kad se naziv »ptica« zameni imenicom vrabac ili kokoška. Test-rečenice, isto tako, mogu da se primene i u proučavanju semantike imenica koje su obuhvaćene kategorijom »ribe«. Na primer, ukoliko želimo da utvrdimo »stepen tipičnosti« za šarana, jegulju ili ajkulu. Dodajmo uz ovo da su psiholingvisti utvrdili da se »tipičniji« primerci brže verifikuju od manje tipičnih ili atipičnih.

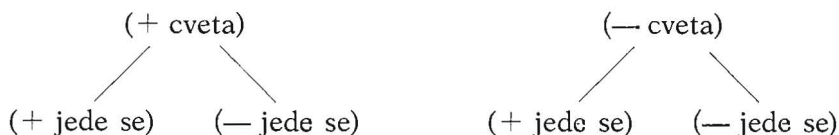
Nemogućnost adekvatne primene »lingvističkih« komponenti u analizi semantike imenica koje označavaju životinje uslovljena je, verovatno, i određenim semantičkim »jazom« koji razdvaja imenice koje označavaju ljude od imenica koje označavaju životinje. Razlog za nastanak ovog »jaza«, čini se, treba tražiti u načinu našeg percipiranja realnog sveta, koje varira u zavisnosti od vrste segmenta toga sveta, pa se stoga različiti entiteti koji nas okružuju percipiraju u različitim dimenzijama značenja. Da li je bogatija semantika imenica koje označavaju pripadnike ljudskog roda posledica čovekove »egocentričnosti«, koji sebe smatra centrom univerzuma, pa se stoga prevashodno bavi sobom a manje »ostatkom« objektivne stvarnosti, ostaje otvoreno pitanje. Očigledno je, međutim, da semantičke komponente ($\pm$ muško) i ($\pm$ odrastao), koje pokrivaju osnovne dimenzije značenja imenica koje označavaju ljude, postaju manje važne (ili skoro nevažne) kad se pređe u carstvo životinjskog sveta, a njihovu ulogu preuzimaju »prototipske« komponente. Na primer, komponenta ($\pm$ muško) predstavlja inherentnu dimenziju značenja imenica koje označavaju ljude. Kod imenica koje označavaju životinje, međutim, ova komponenta leži takoreći na periferiji njihovog značenja, budući da ove entitete ljudi prevashodno percipiraju kroz prizmu nekih drugih karakteristika. Značenje imenice *pas*, na primer, ljudi prvenstveno sagledaju u sklopu obeležja kao što su »vrsta« i »dimenzije«, a informacije o polu psa traže/dobijaju kroz dodatno pitanje o tome da li se radi o mužjaku ili ženki. Suvišno je i pominjati kategoriju »ribe«, gde se karakteristika ($\pm$ muško) uopšte ne pojavljuje kao faktor u semantičkoj analizi imenica koje označavaju pripadnike ove kategorije.

5.0 Skup komponenti (+ neživo), (+ prirodno) i (+ veštačko) leži u osnovi značenja imenica koje se odnose na *biljke* i *tvorevine*.

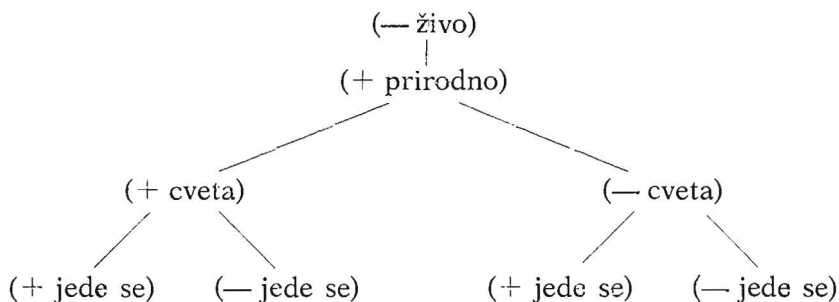
Osnovne dimenzije sadržaja imenica koje označavaju BILJKE reflektuju se kroz komponente (+ neživo) i (+ prirodno). Treba istaći, međutim, da analiza imenica koje označavaju biljke kroz dimenziju »neživog« zahteva dodatno objašnjenje. Činjenica je, naime, da se i biljke na svojevrsan način »rađaju«, da »rastu«, da »žive« i »umiru« (neke biljke se čak i »kreću«), a skup ovih karakteristika pokriva komponenta (+ živo). Sa druge strane, kvalitet »životnosti« ljudi i životinja bitno se razlikuje od »životnosti« biljaka, pa se stoga biljke doživljavaju uglavnom kao nešto što je »neživo«.

Kad je reč o razlaganju značenja imenica koje označavaju biljke treba istaći, pre svega, da do sada nisu predložene komponente kroz koje

bi se na adekvatan način reflektovale osnovne dimenzije značenja imenica koje ulaze u okvir ove kategorije. Ukoliko bi pored komponenti (+ neživo) i (+ prirodno) trebalo da predložimo još neke, koje bi bile relevantne za semantički opis imenica koje obuhvata ova kategorija, onda bismo se opredelili za binarna obeležja ($\pm$ cveta) i ($\pm$ jede se). Ukoliko je komponenta ($\pm$ cveta) nadređena u odnosu na komponentu ($\pm$ jede se), i ukoliko za relacije tipa:

postoji i empirijska potvrda (što nama nije poznato u ovom trenutku), onda bismo globalnu semantičku strukturu kategorije *biljke* mogli da sagledamo u sklopu sledeće »mreže« komponenti:

Pojam biljaka mi uglavnom vezujemo za razne vrste voća, povrća, žitarica, (listopadnog i četinarskog) drveća i cveća. Određen uvid u semantiku imenica koje označavaju članove pomenutih kategorija može da da i prototipska analiza kroz utvrđivanje stepena njihove »tipičnosti«. Na primer, u analizi karakteristika imenica koje ulaze u okvir kategorije voće, nesumnjivo je da ćemo primerke kao što su jabuke ili kruške lakše i brže identifikovati kao pripadnike ove kategorije (sa visokim mestom na »skali tipičnosti«) od maslina ili kokosa. U ovoj analizi takođe mogu da se primene i odgovarajuće test-rečenice.

Opšti zaključak je, međutim, da u ovom trenutku još uvek nemamo odgovarajuća rešenja za semantički opis imenica koje obuhvata kategorija voće, a isti zaključak važi i za opštu kategoriju *biljke* u celini.

6.0 Imenice koje označavaju TVOREVINE pokrivaju različite vrste objekata, pa ih kao takve karakterišu vrlo raznorodni sadržaji. Iz tog razloga ove imenice nisu naročito podesne za analizu u svetlu semantičkih komponenti. Veoma je teško, naime, utvrditi i definisati takve dimenzije značenja koje bi reflektovale njihove zajedničke karakteristike.

Pomenuto je da su osnovne komponente imenica koje označavaju *tvorevine* (+ neživo) i (+ veštačko). Kao treće obeležje predložili bismo komponentu (+ koristan), u smislu »upotrebljiv«, s obzirom na činjenicu da (barem) većina predmeta koje čovek izrađuje/pravi treba nečemu da služi. Razmišljajući u tim dimenzijama, kao jedan od kriterijuma za klasifikaciju *tvorevina* predložili bismo i stepen njihove važnosti za čovekov život i rad. Tako bismo u jedan širi skup mogli da uključimo *hranu, piće, posuđe, garderobu, nameštaj, električne aparate, stanove/kuće i prevozna sredstva* i da izvršimo semantičku analizu imenica koje ulaze u okvir pomenutih kategorija.

Bilo je, razume se, pokušaja da se semantika i ove vrste imenica sagleda u svetlu metoda KA. Interesantan primer u tom smislu predstavlja analiza imenice *stolica* kroz »lingvističke« i »psiholingvističke« komponente. Ovu imenicu Kac (J. J. Katz) analizira kroz komponente (objekat), (fizičko), (neživo), (tvorevina), (nameštaj), (nosiv), (nešto s nogama), (nešto sa naslonom), (nešto sa sedištem) i (sedište za jednu osobu).⁷ Nesumnjivo je da nam se nudi jedno interesantno viđenje strukture značenja ove imenice, ali se to ipak ne može prihvatiti i kao konačno rešenje. Svaki od pojmova predstavljen navedenim komponentama može da bude predmet i daljeg razlaganja, a to podrazumeva uvođenje i novih komponenti.

Lejkof (G. Lakoff), iz svog »kognitivnog« perioda, analizira ovu imenicu u sklopu tzv. »interakcionih karakteristika« koje uključuju »perceptivne karakteristike« (kako stolice izgledaju), »funkcionalne karakteristike« (stolice služe za sedenje), »motoričke karakteristike« (šta čovek radi pri sedanju na stolicu, odnosno pri ustajanju sa stolice) i »namenske karakteristike« (stolice /različitih tipova/ mogu da služe za odmor, čitanje, pisanje itd.).⁸ Ovaj drugi način analize imenice *stolica* čini nam se prihvatljiviji.

Za verovati je da u proučavanju strukture značenja imenica koje označavaju *tvorevine* prototipska analiza može da da adekvatnije rezultate, ali pitanje odbira i definisanja osnovnih komponenti za ovu kategoriju i dalje ostaje otvoreno.

7.0 Naš pokušaj semantičke analize predloženog segmenta leksike srpskohrvatskog jezika metodom KA ukazao je na dva suštinska problema. Osvedočili smo se, pre svega, da kompleksnost i heterogenost leksike zahteva da se ta analiza vrši u širem semantičkom prostoru, koji bi objedinio lingvističke i ekstra-lingvističke dimenzije značenja. Ovaj zaključak implicira da je neopravdano insistirati na konceptu »autonomne« lingvističke semantike i da nema osnova za tvrdnju da između lingvističkog i ekstra-lingvističkog znanja postoji oštra granica. Drugi problem predstavlja odbir i definisanje »nužnog i dovoljnog« broja komponenti koji

⁷ Prema Kacu (J. J. Katz, 1972:40).

⁸ Primer Lejkofa i Džonsona (G. Lakoff and M. Johnson, 1980).

bi bio adekvatan za semantički opis leksike prirodnih jezika. Ovo pitanje ostaje otvoreno, s obzirom na činjenicu da taj broj može da varira od relativno malog do (barem teorijski) beskrajno velikog.

Možemo zaključiti da ovako usmerena analiza treba, pre svega, da bude bazirana na obimnijem korpusu. To bi obezbedilo viši stepen pouzdanosti postignutih rezultata istraživanja, a verovatno i adekvatniji odbir komponenti.

LITERATURA

- M. Bierwisch (1970), »Semantics«, *New Horizons in Linguistics*, (J. Lyons, ed.) Penguin, pp. 166—184
- W. F. Brewer (1974), »The Problem of Meaning and Interrelations of the Higher Mental Processes«, *Cognition and the Symbolic Processes*, (Weimer and Palermo, eds.), John Wiley and Sons, New York, pp. 263—298.
- H. Clark and E. Clark (1977), *Psychology and Language*, Harcourt Brace Jovanovich, New York
- C. J. Fillmore (1971), »Types of Lexical Information«, *Semantics*, (Steinberg and Jakobovits, eds.), CUP, pp. 370—392
- C. J. Fillmore (1975), »The Future of Semantics«, *The Scope of American Linguistics*, (R. Austerlitz, ed.), Peter de Ridder press, pp. 370—392
- J. J. Franks (1974), »Toward Understanding Understanding«, *Cognition and the Symbolic Processes*, (Weimer and Palermo, eds.), John Wiley and Sons, New York, pp. 234—262
- C. Frederiksen (1975), »Representing Logical and Semantic Structure of Knowledge Acquired from Discourse«, *Cognitive Psychology* 3, AP, New York and London, pp. 371—458
- R. Jovanović/A. Atanacković (1980), *Sistematski rečnik srpskohrvatskog jezika*, Matrica Srpska, Novi Sad
- C. Kates (1980), *Pragmatics and Semantics*, Cornell University Press, Ithaca and London
- J. J. Katz (1972), *Semantic Theory*, Harper and Row, New York
- J. J. Katz (1981), *Language and Other Abstract Objects*, B. Blackwell, Oxford
- G. Lakoff and M. Johnson (1980), *Metaphors We Live By*, The University of Chicago Press, Chicago and London
- R. Langacker (1983), *Foundations of Cognitive Grammar*, IULC
- G. Leech (1981), *Semantics*, Penguin
- J. Lyons (1977), *Semantics* 1—2, CUP
- D. Nilsen and A. Nilsen (1975), *Semantic Theory*, Newbury House, Mass.
- E. Rosch and C. B. Mervis (1975), »Family Resemblance: Studies in the Internal Structure of Categories«, *Cognitive Psychology* 7, AP, New York and London, pp. 573—605
- T. Thrane (1980), *Referential-Semantic Theory*, CUP
- P. Vučković (1982), »O nekim aspektima proučavanja leksike u generativnoj semantici«, *Godišnjak SDPLJ* 6, str. 147—152

Summary

TOWARDS A SEMANTIC DESCRIPTION OF SERBO-CROATIAN NOUNS

This paper deals with the possibility of the application of componential analysis (CA) to the semantic description of a portion of the lexis of the Serbo-croatian language. The investigation has been confined to a set of nouns denoting »physical objects« which comprises four subsets: nouns denoting humans, animals, plants and artifacts. It has been pointed out that the CA method might prove useful on condition that the analysis is based on the integrated principles underlying both the »linguistic« and »psycholinguistic« components.